

I. ÚVOD

Fonoskopická expertíza sa zaoberá skúmaním zvukových záznamov. Audiotechnika a videotechnika sa používa stále častejšie a v mnohých prípadoch sa stáva prostriedkom, ktorým je možné páchať trestnú činnosť, ale aj zabezpečiť dôkaz o protiprávnom konaní. Odborným skúmaním záznamov na magnetofónových páskach alebo videokazetách možno významnou mierou prispieť k odhaľovaniu trestnej činnosti a usvedčeniu páchatel'ov.

Vnútorne sa fonoskopická expertíza člení na dve základné oblasti:

1. Skúmanie hovorených prejavov, v ktorom sa venuje pozornosť slovnému obsahu záznamu a spolu s technickými metódami sa pri ňom používajú metódy lingvistické a fonetické.
2. Skúmanie objektov odrážajúcich sa vo vlastnostiach zvukových záznamov, v ktorom sa sledujú skôr vlastnosti záznamu, mechanické a magnetické vlastnosti nosiča záznamu (najčastejšie magnetofónovej pásky). V tejto oblasti sa používajú len metódy technické.

Predmetom fonoskopicej expertízy môžu byť zvukové nahrávky rôzneho charakteru. Najčastejšie ide o anonymné telefonáty výhražného, vydieračského či urážlivého obsahu, ktoré si volaný (väčšinou linka tiesňového volania, ale aj súkromné osoby) sám nahrá, alebo si poškodený zabezpečí magnetofónový záznam rozhovoru, ktorý chce neskôr použiť ako dôkaz určitého konania. Tieto prejavy majú charakter dialógu, ale skúmajú sa aj prejavy monologické, napr. získané ako zvukový list.

Zvukové nahrávky sú brané do úvahy ako dôkazový materiál väčšinou vtedy, keď sú v príčinnej súvislosti s trestnou činnosťou obžalovaného (výhražné telefonáty, skryté nahratie vydierača, skryté nahratie hovoru obžalovaného, z ktorého vyplýva jeho účasť na trestnom čine, odkazy vo forme zvukových nahrávok atď.).

Otázky na znalcov môžu byť iniciované aj obhajcom, ktorý tvrdí, že:

1. Hlas na nahrávke nie je totožný s hlasom obžalovaného.
2. Interpretácia zvukovej nahrávky obžalobou je mylná na základe chýb urobených pri prepise.
3. S nahrávkou bolo manipulované, a preto jej obsah nie je platný.

Pri skúmaní hovorených prejavov sa využíva kombinácia metód:

- lingvistických,
- fonetických,
- elektroakustických.

Z lingvistických vlastností sa expertíza zameriava napr. na obsah, druh a určenie

prejavu, štylistické vlastnosti, hláskoslovie, tvaroslovie, slovnú zásobu, stavbu vety, jazykové chyby a vplyv cudzích jazykov.

V oblasti fonetiky sa skúma výslovnosť hlások a hláskových skupín, slovná a vetná akcentácia, intonácia hovorených úsekov, tempo, rytmus a pauzy.

Elektroakustické vlastnosti sú potom väčšinou merateľnými hodnotami vlastností fonetických. Ide teda o dynamiku reči, výšku a farbu hlasu, vyjadrenú hodnotami základného a vyšších formantov, dĺžku trvania hlások a páuz.

Popri subjektívnom hodnotení lingvistických a fonetických vlastností sa tu teda uplatní aj špeciálna prístrojová technika, schopná analyzovať skúmaný hovorený prejav na základe objektívnych hľadísk s vylúčením chyby, ktorú do analýzy vnáša ľudský faktor.

Pri identifikácii hovoriaceho sa ako najlepšia cesta pri analýze ukázalo použitie fonetickej analýzy v tesnej spojitosti s inštrumentálnou analýzou, respektívne s akustickými testami s následným spracovaním údajov.

Pri technickom spracovaní údajov pri identifikácii sa pristupuje ku skúmaniu signálu z viacerých hľadísk, ako napríklad výška tónu, umiestnenie a vzájomná korelácia význačných frekvencií, energetické vyplnenie signálu atď.

Veľkým pokrokom v medzinárodnej kooperácii pri forenzných aplikáciách fonetiky bol vznik Medzinárodnej asociácie pre foreznú fonetiku IAFP (International Association for forensic phonetics). Táto organizácia vznikla na prvom seminári forenzných aplikácií fonetiky, organizovanej Petrom Frenchom v Yorku v roku 1989. Členská základňa pozostáva zo špičkových odborníkov pracujúcich v tejto oblasti z viacerých krajín, hlavne z Veľkej Británie, Nemecka a Holandska. Cieľom IAFP je vybudovať kontakt medzi inštitúciami pracujúcimi v tejto oblasti, ako aj napomáhať pri výskume dôležitých atribútov reči. Ďalšou významnou organizáciou je ENFSI (European network of forensic sciences) čo je sieť forenzných inštitúcií.